

העזרה מהסוגיא

מנחות ז. - יב:

פרשת בא ה'תשפ"ו

דף ז - ט

א. דיני לימוד 'מילתא ממילתא':

- האם לומדים 'מילתא ממילתא'
 - לרב ושמואל ורב ששת ורבה ורב נחמן - לומדים.
 - לרבי חנינא - לא לומדים [תוס' ז א ד"ה שכן].
- נידונים שיש בהם נפק"מ האם לומדים מילתא ממילתא:
 - קידוש מנחה שיש בה סולת ושמן ולבונה:
 - לפי הצד שלומדים מילתא ממילתא - אפשר לקדש את הסולת והשמן והלבונה יחד ואפשר לקדש כל אחד מהם בפני עצמו.
 - לפי הצד שלא לומדים מילתא ממילתא - צריך לקדש את הסולת והשמן והלבונה יחד^א.
 - דין כלי שמונח על גבי קרקע:
 - קידוש המנחה בכלי:
 - לפי הצד שלומדים מילתא ממילתא - מקדשים.
 - לפי הצד שלא לומדים מילתא ממילתא - לא מקדשים^ב.
 - קמיצה:
 - לפי הצד שלומדים מילתא ממילתא - מקדשים.
 - לפי הצד שלא לומדים מילתא ממילתא - לא מקדשים^ג.

הערות

א הגמ' מבארת שלפי הצד שלומדים מילתא ממילתא אפשר ללמוד מלחם הפנים שאפשר לקדש מנחה ולבונה ללא שמן, וכן אפשר ללמוד ממנחת נסכים שאפשר לקדש מנחה ושמן ללא לבונה, וכן אפשר ללמוד ממנחת חוטא שאפשר לקדש מנחה ללא שמן ולבונה, וכן אפשר ללמוד מלוג שמן של מצורע שאפשר לקדש שמן לבד, וכן אפשר ללמוד שאפשר לקדש לבד משיני בזיכי לבונה. אבל לפי הצד שלא לומדים מילתא ממילתא צריך לקדש את המנחה והשמן והלבונה יחד.

ב הגמ' מבארת שלפי הצד שלומדים מילתא ממילתא אפשר לקדש את המנחה בכלי שנמצא על גבי קרקע, כיון שאפשר ללמוד זאת מלחם הפנים שנותנים את הבזיכים על גבי השולחן כאשר השולחן מונח על גבי קרקע.

ג הגמ' מבארת שלפי הצד שלומדים מילתא ממילתא אפשר לקמוץ מכלי שרת שנמצא על גבי קרקע כיון שאפשר ללמוד זאת מלחם הפנים שהיו מורידים את הבזיכים מהשולחן כאשר השולחן מונח על גבי קרקע.

לקבלת העלון או שליחת הערות: B0527147396@gmail.com

- קידוש הקומץ בכלי:
 - לרבי ירמיה - מקדשים.
 - לרבא ורב נחמן - לא מקדשים.
- מנחה שנקמצה בהיכל:
 - לפי הצד שלומדים מילתא ממילתא - הקמיצה כשרה.
 - לפי הצד שלא שלומדים מילתא ממילתא - הקמיצה פסולה.
- קרבן שלמים שנשחט בהיכל:
 - לפי הצד שלומדים מילתא ממילתא - השחיטה כשרה.
 - לפי הצד שלא שלומדים מילתא ממילתא - השחיטה פסולה.
- דיני קידוש של כלי שרת:
 - כלי שמיועד למדידת דבר לח - מקדש רק דבר לח.
 - כלי שמיועד למדידת דבר יבש - מקדש רק דבר יבש.
 - כלי שמיועד לשימוש של דבר לח - מקדש דבר לח ומקדש דבר יבש.

ב. דיני פרה אדומה:

- הזאות של פרה אדומה:
 - טבילת האצבע לפני ההזאה - לפני ההזאה הכהן צריך לטבול את אצבעו בדם.

הערות

- ד הגמ' מבארת שהטעם של רבא שלא מקדשים את הקומץ בכלי שנמצא על גבי קרקע כיון שקידוש הקומץ דומה לקבלת הדם (שהרי יש בבהמה ארבע עבודות ובמנחה ארבע עבודות), וכפי שבקבלת הדם הכלי צריך להיות ביד הכהן כך בקידוש הקומץ הכלי צריך להיות ביד הכהן.
- בדברי הגמ' מבואר שלדעת רבא כהן אחד מחזיק את הכלי וכהן אחר מניח את הקומץ בתוך הכלי כיון שהחזקת הכלי צריכה להיות ביד ימין, וכן מבואר שכמו שמועילה מחשבה של הכהן שמניח את הקומץ בכלי לפסול את המנחה כך מועילה מחשבה של הכהן שאוחז את הכלי לפסול את המנחה.
- הגמ' מוסיפה שלדעת רבא צריך לקדש את כל הקומץ בכלי אחד אבל באופן שקידש חצי קומץ בכלי אחד וחצי קומץ בכלי אחר המנחה נפסלה, וכפי שבדם צריך לקבל את כל הדם בכלי אחד ובאופן שקיבל חצי בכלי אחד וחצי בכלי אחר פסול (דין זה יתבאר להלן הערה י).
- ה הגמ' מבארת שמסברא היינו אומרים שאפשר לקמץ בין בצפון העזרה ובין בדרום העזרה, (ואי אפשר ללמוד מעולה וחטאת ואשם שהם קדשי קדשים וטעונים צפון למנחות שהם קדשי קדשים שהקמיצה רק בצפון העזרה, משום שאפשר לפרוך מה לעולה וחטאת ואשם שהם 'מיני דמים'), אלא שאפשר לדרוש מהפסוק 'והגישו אל המזבח והריחם ממונו בקמץ' שכמו שהגשה בקרן מערבית דרומית של המזבח כך קמיצה בקרן מערבית דרומית, ולכן התורה כתבה 'וקמץ משם' שאפשר לקמץ בכל מקום שרגלי הזר יכולים לעמוד שם כלומר שהקמיצה כשרה בכל העזרה. ולפי הצד שלומדים מילתא ממילתא לא ממועטים מהפסוק 'וקמץ משם' שקמיצה בהיכל פסולה שרגלי הזר לא יכולים לעמוד שם, כיון שמצויניו שסילוק בזיכים שנחשב 'קמיצה' נעשה בהיכל, ולומדים מכך שקמיצה בהיכל כשרה.
- ו הגמ' מבארת שלפי הצד שלומדים מילתא ממילתא קרבן שלמים שנשחט בהיכל כשר דכתיב 'ושחטו פתח אהל מועד' ומבואר שהתורה תלתה את השחיטה בפתח ההיכל, ולומדים בקל וחומר שאם שחיטה בפתח ההיכל כשרה כך ששחיטה בהיכל עצמו כשרה. והגמ' מוסיפה שטעם זה שייך רק לענין עבודה שאדם עובד עבודה במקום רבו' אבל לענין אכילה לא שייך לומר כך ולכן מסברא היה אסור לאכול קדשי קדשים ומנחות בהיכל אלא צריך לכך פסוק 'בקדש הקדשים תאכלנו'.
- ז הגמ' מבארת שלומדים מהפסוק 'וקרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה' שכלי שעומד לשימוש של לח כמו מזרק מקדש גם סולת בלולה בשמן, ורש"י מבאר שלומדים מפסוק זה שכלי שמיועד לשימוש של דבר לח מקדש דבר יבש אבל כלי שמיועד למדידה מקדש רק באופן שמוודים בתוכו ולכן כלי שמיועד למדידת לח מקדש רק דבר לח שצריך מדידה בכלי זה, וכלי שמיועד למדידת יבש מקדש רק דבר יבש שצריך מדידה בכלי זה.
- רש"י מבאר שלפי התירוף הראשון של הגמ' שמואל לומד מדין זה שכמו שמזרק מקדש סולת בלולה בשמן שודאי יש בתוכה קצת סולת שלא נבללה בשמן כך מזרק מקדש סולת ללא שמן, והגמ' בתירוף השני מבארת שמואל לומד מדין זה שכמו שמזרק שעומד בעיקרו לדבר לח מקדש סולת בלולה בשמן שנחשבת 'דבר יבש' ביחס לדם, כך מזרק מקדש סולת ללא שמן.
- הגמ' מדייקת מדברי שמואל שלומדים מילתא ממילתא ורש"י מבאר שבדברי שמואל מבואר שמזרק מקדש סולת ללא שמן לא רק מנחת חוטא שיש בה סולת ואין בה שמן אלא גם בשאר המנחות שיש בהם סולת ושמן (ומשמע שלפי הצד שלא לומדים מילתא ממילתא מזרק מקדש סולת ללא שמן רק מנחת חוטא ולא בשאר המנחות), ותוס' בתירוף הראשון מבארים שהגמ' מדייקת שכמו ששמואל סובר שמזרק מקדש מנחה שעומדת להתקדש בכלי אחר כך שמואל סובר שבמנחה שצריכה סולת ושמן ונתן שרת סולת ללא שמן הסולת מתקדשת כיון שסולת ללא שמן ראויה למנחת חוטא. ותוס' בתירוף השני מבארים שהגמ' מדייקת מדברי שמואל שמזרק מקדש לא רק מנחת נסכים שהוזכרה בפסוק אלא כל המנחות שלומדים מילתא ממילתא אבל לפי הצד שלא לומדים מילתא ממילתא מזרק מקדש רק מנחת נסכים שהוזכרה בפסוק, ותוס' בתירוף השלישי מבארים שהגמ' מדייקת מדברי שמואל שלומד הלכה לדורות מנחת הנשיאים שהייתה הוראת שעה, וה"ה ששמואל לומד מילתא ממילתא (ומשמע שלפי הצד שלא לומדים מילתא ממילתא לא לומדים הלכה לדורות ממנחת הנשיאים שהייתה לשעה ומזרק לא מקדש מנחת סולת).

- קינוח האצבע לאחר ההזאה - לאחר ההזאה הכהן צריך לקנח את הדם שנשאר באצבעו על דופן הכלי.
- קינוח היד לאחר גמור ההזאות - לאחר גמור ההזאות הכהן צריך לקנח את כל שארית הדם שנשאר על ידו על גופה של הפרה^ח.

• דיני קידוש מי חטאת - צריך לקדש מים כשיעור הזאה ובאופן שקידש פחות משיעור הזאה המים לא התקדשו^י.

ג. דיני הזאת דם חטאות הפנימיות:

- קבלת הדם בכלי - צריך לקבל דם כשיעור ההזאה בכלי ובאופן שקיבל חצי משיעור הזאה בכלי אחד וחצי משיעור ההזאה בכלי אחר הדם אינו מתקדש.
- טבילה האצבע לפני ההזאה - לפני ההזאה הכהן צריך לטבול את אצבעו בדם ולא לקחת מהדם שנמצא בדופני הכלי.
- קינוח האצבע לאחר ההזאה - לאחר ההזאה הכהן צריך לקנח את הדם שנשאר באצבעו על דופן הכלי.

ד. דין קידוש מנחה לחצאים:

- לרבי יוחנן - באופן שקידש לחצאים לא מתקדש^א.
- לרבי אלעזר:
- לתירוץ הראשון של תוס':
- חביתי כהן גדול באופן שנתן חצי עשרון בכלי אחד וחצי עשרון בכלי אחר - מתקדש.
- מנחה שהביא חצי עשרון בכלי אחד וחצי עשרון בכלי אחר - לא מתקדש.
- לתירוץ השני והשלישי - באופן שקידש לחצאים מתקדש^ב.

ה. דין המביא חצי עשרון ומקדשו בכלי ודעתו להוסיף בכלי זה לעשרון:

- לרב - אינו מתקדש.
- לרבי יוחנן - מתקדש^ג.

ו. דין מנחה שנחסרה:

- באופן שהמנחה נחסרה קודם קמיצה:

הערות

ח הגמ' מבארת שהטעם שהכהן צריך לקנח את הדם שנשאר באצבעו על דופן הכלי משום שלאחר ההזאה הדם שנשאר על ידו נפסל להזאה אחרת, ותוס' מבארים שהטעם שלאחר גמור ההזאות צריך להקנח את שארית הדם על גופה של פרה דכתיב 'ושרף את הפרה לעיניו את ערה ואת בשרה ואת דמה על פרשה ישרף'.

רש"י בסוגיין מבאר שבזמן ההזאות הכהן אינו עומד ליד הפרה אלא במקום אחר ולכן בקינוח האצבע לאחר ההזאה הכהן אינו מקנח בגופה של פרה אלא בדופני הכלי, ורק לאחר גמור ההזאות הכהן עומד ליד הפרה ומקנח את כל שארית הדם, ותוס' מביאים שרש"י בזבחים [צג ב] מבאר שבזמן ההזאות הכהן אינו מקנח את אצבעו בגופה של פרה כיון שיש חשש שידבקו נימין לידו ורק לאחר גמור ההזאות מקנח את ידו בגופה של פרה.

ט הגמ' מבארת שדורשים מהפסוק 'ולקח אזור וטבל במים' שצריך לקדש מים כשיעור הזאה, רש"י מבאר שבאופן שקידש פחות משיעור הזאה בכלי זה ופחות מכדי הזאה בכלי זה ולאחר מכן עירב את המים יחד המים לא התקדשו כיון שבשעת הקידוש צריך שיהיה במים שיעור הזאה.

י הגמ' מבארת שדורשים מהפסוק 'וטבל הכהן את אצבעו בדם והזה מן הדם שבע פעמים לפני ה' את פני פרכת הקדש' שלפני ההזאה הכהן צריך לטבול את אצבעו בדם ולא לקחת דם שנמצא בדופני הכלי, ודורשים מהמילה 'בדם' שצריך לקבל בכלי שיעור שבע הזאות ולא לקבל חצי מהשיעור בכלי אחד וחצי מהשיעור בכלי אחר, ודורשים מהמילים 'מן הדם' שלאחר ההזאה הדם שנשאר באצבעו נפסל ולכן צריך לקנח את הדם שנשאר באצבעו על דופן הכלי.

יא הגמ' מביאה שרבי יוחנן דורש מהפסוק שנאמר בחביתי כהן גדול 'ועשירת האפה סלת מנחה תמיד מוחציתה בבקר ומוחציתה בערב' שצריך לקדש עשרון שלם לחביתי כהן גדול ולאחר מכן להקריב מוחצית מהעשרון בבוקר ומוחצית מהעשרון בערב, ולומדים מהפסוק 'חק עולם לה' כליל תקטר' שדין זה מעכב ולכן אי אפשר לקדש את העשרון לחצאים, אמנם רבי אלעזר סובר שדורשים מהפסוק זה שהכהן גדול צריך להביא עשרון שלם מביטו ודין זה מעכב, אבל אפשר לקדש מוחצית מהעשרון בכלי אחד ומוחצית מהעשרון בכלי שני.

יב תוס' בתירוץ הראשון מבארים שהטעם של רבי אלעזר בחביתי כהן גדול באופן שנתן חצי עשרון בכלי אחד וחצי עשרון בכלי אחר שמתקדשים, משום ש'מתוך שקרבה לחצאין קדושה לחצאין', אבל בשאר המנחות באופן שהביא חצי עשרון בכלי אחד וחצי עשרון בכלי אחר לא מתקדשים כיון שלא שייך טעם זה (ותוס' מוסיפים שרבי אלעזר סובר שלא לומדים מנחה מדם שהרי בדם חטאות הפנימיות צריך לקבל בכלי אחד שיעור שבע הזאות בפנים וארבע הזאות על המזבח, ולמרות שבדם גם שייך הסברא ש'מתוך' כיון שכל הזאה היא עבודה בפני עצמה).

תוס' בתירוץ השני מבארים שהטעם של רבי אלעזר בחביתי כהן שבאופן שנתן חצי עשרון בכלי אחד וחצי עשרון בכלי אחר מתקדשים משום ש'מתוך שקרבה לחצאין קדושה לחצאין', אלא שרבי אלעזר סובר שאפשר ללמוד את שאר המנחות מחביתי כהן גדול שמתקדשים לחצאים, וכן תוס' בתירוץ השלישי סוברים שרבי אלעזר סובר שבכל המנחות מתקדשות לחצאים ורבי אלעזר אמר את הטעם 'מתוך שקרבה לחצאין קדושה לחצאין' לדבריו דרבי יוחנן.

יג הגמ' מבארת שרב סובר כדעת רבי יוחנן שלא מקדשים מנחה לחצאים ולכן סובר שהמביא חצי עשרון ומקדשו בכלי ודעתו להוסיף בכלי זה לעשרון אינו מתקדש, אמנם רבי יוחנן סובר שבאופן שדעתו להוסיף לא נחשב קידוש לחצאים ולכן מתקדש.

ט. דיני מצורע:

- דיני השמן - השמן ניתן ביד הכהן השמאלית².
- מקום הזאת דם האשם ומקום נתינת השמן - תנוך אוזן ימין, בהן יד ימין, בהן רגל ימין³.

י. דיני עבודה בשמאל:

- מתן דם חטאת - פסול⁴.
- קבלה בשמאל - לת"ק פסול לרבי שמעון כשרי⁵.
- זריקה בשמאל:
 - לת"ק - פסול.
 - לרבי שמעון:
 - לתירוץ הראשון בתוס' - פסול.
 - לתירוץ השני בתוס' - כשרי⁶.

הערות

תוס' מדייקים שרבי יוחנן וריש לקיש נחלקו רק באופן שבלל מחוץ לחומת העזרה אבל באופן שהוציא והכניס ובלבד בפנים לכו"ע כשר ומבואר זה שמנחה שהתקדשה בכלי ולאחר מכן יצאה מחוץ לעזרה לא נפסלה, ותוס' מקשים מדין זה על דברי רש"י [זבחים כ ב] שסובר שכל הקדשים שהתקדשו בכלי שרת נפסלו ביוצא, ותוס' סוברים שלא נפסלים ביוצא אלא בטבול יום מחוסר כיפורים ובלילה.

כ הגמ' מבארת שבמצורע עשיר כתוב שני פעמים שהשמן ניתן ביד הכהן השמאלית: א. 'ויצק על כף הכהן השמאלית'. ב. 'וטבל הכהן את אצבעו הימנית מן השמן אשר על כפו השמאלית'. משום שאם היה כתוב פעם אחת היינו לומדים בקל וחומר שלא רק יד שמאל כשרה אלא גם יד ימין כשרה שהרי בכל התורה ימין כשרה ושמאל פסולה, ולכן כתוב פעם נוספת ללמד שיד ימין פסולה.

הגמ' מוסיפה שבמצורע עני כתוב שני פעמים שהשמן ניתן ביד הכהן השמאלית: א. 'ומן השמן יצק הכהן על כף הכהן השמאלית'. ב. 'והזה הכהן באצבעו הימנית מן השמן אשר על כפו השמאלית', ולמרות שלא מספיק לכתוב פסוק אחד במצורע עני מ"מ לא דורשים מהפסוק השני דין נוסף משום ש'כל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית אלא לדבר שנתחדש בה'.

כא הגמ' מבארת שלומדים מהפסוק שנאמר במצורע עשיר 'ולקח הכהן מדם האשם ונתן הכהן על תנוך און המטהר הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל רגלו הימנית' שדם האשם ניתן על תנוך אוזן ימין ועל בהן יד ימין ועל בהן רגל ימין, ולומדים מהפסוק 'ומיתר השמן אשר על כפו יתן הכהן על תנוך און המטהר הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל רגלו הימנית על דם האשם' שנותנים את השמן על תנוך אוזן ימין ועל בהן יד ימין ועל בהן רגל ימין, ודורשים מהפסוק 'על תנוך און המטהר הימנית' גזירה שווה 'און און' לרציעה, ודורשים מהפסוק 'ועל בהן ידו הימנית' גזירה שווה 'יד יד' לקמיצה, ודורשים מהפסוק 'ועל בהן רגלו הימנית' גזירה שווה 'רגל רגל' לחליצה.

הגמ' מוסיפה שלומדים מהפסוק שנאמר במצורע עני 'ולקח הכהן מדם האשם ונתן על תנוך און המטהר הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל רגלו הימנית' שדם האשם ניתן על תנוך אוזן ימין ועל בהן יד ימין ועל בהן רגל ימין, ולומדים מהפסוק 'ונתן הכהן מן השמן אשר על כפו על תנוך און המטהר הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל רגלו הימנית על מקום דם האשם' שנותנים את השמן על תנוך אוזן ימין ועל בהן יד ימין ועל בהן רגל ימין, ולא דורשים מהפסוק 'על תנוך און המטהר הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית' דרשה נוספת משום ש'כל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית אלא לדבר שנתחדש בה'.

כב הגמ' מבארת שהמקור שמתן דם חטאת צריך להעשות ביד ימין דכתיב 'ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו' ולומדים גזירה שווה ממצורע שכתוב בו 'וטבל הכהן את אצבעו הימנית'.

כג הגמ' מבארת שת"ק סובר שבכל מקום שכתוב לשון 'אצבע' או לשון 'כהונה' לומדים ממצורע שצריך לעשות ביד ימין, ובקבלת הדם כתוב לשון 'כהונה' 'והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם', אמנם רבי שמעון סובר שרק במקום שכתוב לשון 'אצבע' לומדים ממצורע שצריך לעשות ביד ימין אבל בקבלת הדם שכתוב לשון 'כהונה' לא לומדים ממצורע.

הגמ' מוסיפה שדברי ת"ק שבכל שכתוב לשון 'אצבע' או לשון 'כהונה' הכוונה לימין נאמרו בדברים שמעכבים את הכפרה ולא בדברים שאינם מעכבים את הכפרה ולכן הולכה כשרה בשמאל למרות שכתוב בהולכה לשון 'כהונה' בפסוק 'והקריב הכהן את הכל המזבחה'.

כד תוס' בתירוץ השני מבארים שכמו שנחלקו ת"ק ורבי שמעון לענין קבלה בשמאל שכתוב בה לשון 'כהונה' האם הכוונה בימין כך נחלקו ת"ק ורבי שמעון לענין זריקה בשמאל שכתוב בה 'כהונה' האם הכוונה בימין, אמנם תוס' בתירוץ הראשון מבארים שנחלקו ת"ק ורבי שמעון לענין מליקה שכתוב בה לשון 'כהונה' האם הכוונה בימין, אבל לענין זריקה רבי שמעון מודה שפסול בשמאל דכתיב 'זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים' ודורשים כמו שחטאת נעשית ביד ימין כך שאר הקרבנות נעשים ביד ימין (תוס' בתירוץ השני אומרים שצריך להגיה בדברי הברייתא 'מלק בשמאל פסול ורבי שמעון מכשיר', אמנם תוס' אומרים שאם נגרום בדברי הברייתא 'זרק בשמאל פסול ורבי שמעון מכשיר' נצטרך לומר שהתנא של הברייתא סובר כדעת רבי שמעון שבמקום שכתוב לשון 'כהונה' הכוונה גם ביד שמאל, וסובר שלא דורשים מהפסוק 'זאת התורה' שזריקה בשמאל פסולה).

תוס' מביאים שבדברי הגמ' בזבחים [צא א] מבואר שהתנא של הברייתא סובר שבאופן שכתוב לשון 'כהונה' אפשר לעבוד ביד שמאל אבל זריקה בשמאל פסולה דכתיב 'זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים' ולפי התירוץ השני בתוס' התנא של הברייתא סובר כרבי שמעון, ולפי התירוץ הראשון בתוס' התנא של הברייתא סובר כרבי שמעון במקצת שבמקום שכתוב לשון 'כהונה' הכוונה גם ביד שמאל, וחולק על רבי שמעון שדורשים מהפסוק 'זאת התורה' שזריקה בשמאל פסולה.

דף יא

יא. דיני המנחה:

- דיני שיעור השמן והלבונה:
 - באופן שחיסר שמן - המנחה פסולה.
 - באופן שהוסיף שמן - בין באופן שהפריש למנחה שני לוגין שמן ועירב את השמן במנחה, ובין באופן שעירב בתוך המנחה שמן של חולין או שמן של מנחה אחרת המנחה פסולה.
 - באופן שהלבונה נחסרה:
 - באופן שהלבונה נחסרה לפני הקמיצה - המנחה פסולה משום שבשעת הקמיצה צריך שיהיה שיעור קומץ של לבונה^{כו}.
 - באופן שהלבונה נחסרה לאחר הקמיצה:
 - לרבי מאיר - צריך שיהיה שיעור קומץ עד הקטרת הקומץ.
 - לרבי יהודה - צריך שישאר בקומץ שיעור שני קרטין.
 - לרבי שמעון - צריך שישאר בקומץ שיעור קורט אחד^{כז}.
- באופן שהוסיף לבונה:
 - לרש"י בפירוש הראשון:
 - באופן שהוסיף שיעור קומץ לבונה - המנחה פסולה.
 - באופן שהוסיף פחות משיעור קומץ לבונה - המנחה כשרה^{כח}.
 - לרש"י בפירוש השני ולתוס':
 - באופן שהוסיף שיעור קומץ לבונה - המנחה כשרה.

הערות

כה הגמ' מבארת שלדעת ת"ק יש שני פסוקים שקמיצה בשמאל פסולה: א. 'והביאה אל הכהן וקמץ הכהן ממנה מלא אזכרתה' ודורשים שבכל מקום שכתוב 'כהונה' הכונה ימין. ב. במצורע כתוב 'על בהן ידו הימנית' ודורשים גזירה שווה 'יד יד' לקמיצה דכתיב 'ויקרב את המנחה וימלא כפו ממנה'. ודורשים מפסוק אחד שקמיצה בשמאל פסולה ודורשים מהפסוק השני שהכהן שמקדש את הקומץ בכלי צריך להניח את הקומץ בידו הימנית ובאופן שהניח בידו השמאלית המנחה פסולה.

הגמ' מבארת שלדעת רבי שמעון יש שני פסוקים שקמיצה בשמאל פסולה (למרות שרבי שמעון סובר שבמקום שכתוב לשון 'כהונה' אין הכרח שהכוונה לימין): א. 'קדש קדשים היא כחטאת וכאשם' ודורשים שבאופן שהכהן רוצה לעבוד ביד צריך לעבוד בימין כמו בחטאת, ובאופן שכהן רוצה לעבוד בכלי יכול לעבוד בשמאל כמו באשם. (רש"י בסוגיון מבאר שמצינו שעובדים בשמאל באשם מצורע, ורש"י בזבחים [פא] מבאר שבאשם לא כתוב בזריקת הדם 'אצבע' אלא 'כהונה' ולדעת רבי שמעון באופן זה אפשר לעבוד בשמאל). ב. במצורע כתוב 'על בהן ידו הימנית' ודורשים גזירה שווה 'יד יד' לקמיצה דכתיב 'ויקרב את המנחה וימלא כפו ממנה'. ודורשים מפסוק אחד שבכל העבודות של קמיצה צריך לעבוד ביד ימין, אמנם עדיין היה אפשר לומר שמנחת חוטא באופן שקמץ בשמאל המנחה כשרה כיון שרבי שמעון דורש טעמא דקרא שמנחת חוטא לא טעונה שמן כדי שלא יהא קרבנו מוהדר וכך התורה הקילה שקמיצה בשמאל כשרה ולכן דורשים מהפסוק השני שהקמיצה צריכה להעשות בימין.

הגמ' [כו א] מביאה שנחלקו האמוראים בדעת רבי שמעון האם צריך לקדש את הקומץ בכלי, והגמ' בסוגיון מבארת שגם לפי הצד שצריך לקדש את הקומץ בכלי מ"מ אפשר לעשות זאת ביד שמאל, ורש"י מבאר שלומדים זאת מהפסוק 'קדש קדשים היא כחטאת וכאשם', אמנם תוס' מקשים על רש"י שאין הכרח מפסוק זה שאפשר לעבוד ביד שמאל, ולכן תוס' מבארים שכיון שקידוש הקומץ בכלי מקביל לקבלת הדם כמו שרבי שמעון מכשיר בקבלת הדם ביד שמאל כך רבי שמעון מכשיר בקידוש הקומץ בכלי ביד שמאל.

כו הגמ' [קו ב] מבארת שהמקור ששיעור הלבונה בשעת הקמיצה הוא בשיעור 'קומץ' דכתיב 'והרים ממנו בקמצו מסלת המנחה ומשמנה ואת כל הלבנה' ודורשים היקש בין הקומץ ללבונה ולומדים מכך ששיעור הלבונה הוא בשיעור קומץ.

כז הגמ' מבארת שנחלקו התנאים בביאור הפסוק 'ואת כל הלבונה אשר על המנחה' רבי מאיר דורש שכל שיעור הלבונה שהיה בתחילה יהיה בשעת הקטרה, ורבי שמעון סובר שדורשים מהמילה 'כל' שאפילו באופן שנשאר 'כל שהוא' מהלבונה המנחה כשרה ומוסיפים ודורשים מהמילה 'את' שלא מספיק שישאר קורט אחד אלא צריך שישאר שני קרטין.

הגמ' מביאה שנחלקו רבי אמי ורבי יצחק נפחא האם מחלוקת התנאים נאמרה בין בלבונה שבאה עם מנחה ובין בלבונה שבאה בפני עצמה (כגון אדם שאמר 'הרי עלי לבונה' שצריך להביא קומץ לבונה), או דלמא דורשים מהפסוק 'אשר על המנחה' שדברי רבי יהודה ורבי שמעון שהמנחה כשרה גם באופן שנשאר מקצת מהלבונה נאמרו רק בלבונה שבאה עם מנחה אבל בלבונה שבאה בפני עצמה לכו"ע צריך שישאר קומץ (והגמ' מוסיפה שרבי יוחנן סובר כך ורבי יוחנן מוסיף שבשני ביזכי לבונה לכו"ע צריך שישאר בכל אחד מהם שיעור קומץ).

כח בדברי הגמ' מבואר שהדיון שבאופן שהוסיף שיעור קומץ לבונה המנחה פסולה נאמר באופן שהוסיף לפני הקמיצה ובשעת הקמיצה נקבע הקומץ הנוסף כחלק מהמנחה, אבל באופן שהוסיף לאחר הקמיצה הקומץ הנוסף לא נקבע כחלק מהמנחה ולכן המנחה כשרה.

• באופן שהוסיף פחות משיעור קומץ לבונה - המנחה פסולה^{כט}.

• קמיצה:

- צורת הקמיצה - קומץ באצבע באמה ובקמיצה, ומוחק באגודל ובזרת^ל.
- צורת העמדת היד בקמיצה - הכהן מעמיד את ידו שהאגודל למעלה והזרת למטה ומכניס את היד למנחה^{לא}.
- באופן שקומץ ובתוך הקומץ היה צרור או מלח או לבונה - הקמיצה פסולה^{לב}.

• קידוש הקומץ:

- באופן שהדביק את הקומץ לדופן הכלי ולא הניח את הקומץ בתוך הכלי - ספק האם נחשב קידוש קומץ כיון שהקומץ נמצא בתוך הכלי, או דלמא לא נחשב קידוש קומץ כיון שהקומץ לא מונח בכלי.
- באופן שהפך את הכלי ויש לכלי בית קיבול למטה והניח את הקומץ שם - ספק האם נחשב קידוש קומץ כיון שהקומץ נמצא בתוך בית קיבול של הכלי, או דלמא לא נחשב קידוש קומץ כיון שהקומץ לא מונח בתוך הכלי כצורה שרגילים להניח בכלי.

יב. דיני חפינה - באופן שחפן בשני ידיו החפינה כשרה, והגמ' מסתפקת באופן שחפן בראשי אצבעותיו, ובאופן שחפן מהצדדים, ובאופן מלמטה למעלה.

דף יב

יג. דיני מחשבת חוץ לזמנו וחוץ למקומו במנחה:

- העבודות שמועיל בהם מחשבה - א. קמיצה. ב. נתינה בכלי. ג. הילוך. ד. הקטרה^{לז}.
- מחשבת חוץ לזמנו:
 - לת"ק - באופן שחשב לאכול את שיירי המנחה או כזית משיירי המנחה לאחר זמן האכילה, או באופן שחשב להקטיר את הקומץ או כזית מהקומץ לאחר זמן הקטרת הקומץ, או באופן שחשב להקטיר את הלבונה או כזית מהלבונה לאחר זמן הקטרת הלבונה, המנחה פסולה והאוכל משיירי המנחה חייב כרת^{לא}.

הערות

כט בדברי הגמ' מבואר שבאופן שהוסיף שיעור קומץ לבונה ולאחר מכן אבד קומץ אחד באופן שהקומץ אבד לאחר הקמיצה לדעת רבי מאיר המנחה פסולה משום שהקומץ הנוסף נקבע כחלק מהמנחה ונחשב כמו שהלבונה עצמה נחסרה (וכפי שהתבאר לעיל בסמוך), אמנם באופן שהקומץ אבד לפני הקמיצה המנחה כשרה משום שהקומץ הנוסף לא נקבע כחלק מהמנחה.

הגמ' מבארת שכמו שיש חילוק לענין לבונה בין לפני הקמיצה לבין לאחר הקמיצה, כך יש חילוק לענין שני בזיכי לבונה בין לפני הסרת הזיכים לבין לאחר הסרת הזיכים, והגמ' מוסיפה שהיה הו"א שלמרות שבמנחה רגילה שהקומץ אינו מבורר מהמנחה לא שייך לומר שהקומץ נחשב כמופרד מ"מ לענין שני בזיכי לבונה שהם מבוררים מלחם הפנים כשמגיע זמן הסרת הזיכים נחשבים הזיכים כמו שהוסרו קמ"ל שלא אומרים כן.

ל הגמ' מבארת שדורשים מהפסוק 'מלא קומצו' שלא מספיק שהכהן יקמוץ בראשי אצבעותיו, ודורשים מהפסוק 'בקומצו' שבאופן שהכהן קמוץ והקומץ יותר מהשיעור הקמיצה פסולה, ולומדים מכך שהכהן צריך להחליק את הקמיצה בזרת ובגודל.

לא הגמ' מביאה שרב פפא הסתפק באופן שהכהן העמיד את גב ידו למעלה והכניס את היד למנחה וקמוץ, וכן באופן שהכהן קמוץ מהצדדים (לרש"י בפירוש הראשון הכהן העמיד את גב ידו למטה ודחק את ידו עד שהמנחה נכנסה לתוך ידו מהצד, לרש"י בפירוש השני הכהן קמוץ מהמנחה שנמצאת בצדי הכלי ולא מהמנחה שנמצאת באמצע הכלי), וכן באופן שהכהן העמיד את גב ידו למטה והניח את ידו על המנחה והעלה את המנחה על ידו באצבעותיו האם הקמיצה כשרה.

הגמ' מביאה שרב פפא הסתפק בספיקות דומים לענין דין חפינה של הקטורת ביום הכיפורים, שהצורה שבה צריך לעשות את החפינה הוא להכניס את ידיו לתוך הקטורת כשהם רחוקות זו מזו ולקרוב בתוך הקטורת ולהוציא חופן, ורב פפא הסתפק באופן שהכהן העמיד את גב ידו למעלה וקמוץ על ידי ראשי אצבעותיו, וכן רב פפא הסתפק באופן שהכהן חפן מהצדדים (לרש"י בפירוש הראשון שהכהן העמיד את ידיו סמוכות זו לזו והכניס לתוך הקטורת והכניס את הקטורת לתוך חפניו על ידי האגודל, ולרש"י בפירוש השני שהכהן חפן מהקטורת שנמצאת בצדי הכלי ולא מהקטורת שנמצאת באמצע הכלי), וכן רב הסתפק באופן שחפן בכל יד בנפרד ולאחר מכן קירב את שני ידיו זה לזה.

לב הגמ' מבארת שהדין שהקומץ ובתוך הקומץ היה צרור או מלח או לבונה הקמיצה פסולה נאמר בין באופן שיש פסול של 'חפינה' (שהצדדים והמלח והלבונה נמצאים בין ידו לקומץ וחוצצים ביניהם או שהצדדים והמלח והלבונה נמצאים בתוך הקומץ וחוצצים בין קומח לקמח ונראה כמו שני חצאים של קומץ) ובין באופן שאין פסול 'חפינה' (שהצדדים והמלח והלבונה נמצאים בצד הקמיצה סמוך לאגודל או סמוך לזרת) אלא הקומץ חסר כיון שיש בו צרור או מלח או לבונה.

לג רש"י מבאר שהמקור שמועיל פיגול במנחה נלמד מפיגול בקרבן (וכפי שיתבאר בהערה הבאה) וכפי שבקרבן דין פיגול נאמר בארבע עבודות זריקה קבלת הדם הולכה וזריקה, כך דין פיגול במנחה נאמר בארבע העבודות שכנגדם קמיצה קידוש הקומץ בכלי הולכה והקטרה.

לד רש"י מבאר שהמקור של פיגול במנחה נלמד מהפסוק בפרשת צו 'ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אתו לא יחשב לו פגול יהיה והנפש האכלת ממנו עונה תשא' ודורשים מהלשון 'המקריב אתו' שהפסול חל בשעת הקרבה ולכן מבארים שכונת הפסוק שבאופן שהכהן שעבד חשב מחשבת חוץ לזמנו הקרבן נפסל והאוכל מבשר הקרבן חייב כרת, ולומדים מהלשון 'זבח' שדין פיגול לא נאמר רק בשלמים אלא נאמר בכל הקרבנות, ולומדים מהפסוק 'קדש קדשים הוא כחטאת וכאשם' שמנחה הוקשה לחטאת ואשם כמו שבחטאת ואשם יש פסול פיגול כך במנחה יש פסול פיגול.

○ לרבי אליעזר - מחשבה לא מועילה באופן שחשב על 'חצי מתיר' והקומץ והלבונה נחשבים 'מתיר' אחד, ולכן באופן שחשב להקטיר כזית מהקומץ או את כל הקומץ לאחר זמן ההקטרה, או באופן שחשב להקטיר כזית מהלבונה או את כל הלבונה לאחר זמן ההקטרה, המחשבה לא מועילה, ורק באופן שחשב להקטיר את כל הקומץ ואת כל הלבונה לאחר זמן ההקטרה המנחה פסולה והאוכל משיירי המנחה חייב כרת^ל.

• מחשבת חוץ למקומו:

○ לת"ק - באופן שחשב לאכול את שיירי המנחה או כזית משיירי המנחה מחוץ למקום האכילה, או באופן שחשב להקטיר את הקומץ או כזית משיירי הקומץ מחוץ למקום ההקטרה, או באופן שחשב להקטיר את הלבונה או כזית מהלבונה מחוץ למקום ההקטרה, המנחה פסולה והאוכל משיירי המנחה אינו חייב כרת^ל.

○ לרבי אליעזר - מחשבה לא מועילה באופן שחשב על 'חצי מתיר' והקומץ והלבונה נחשבים 'מתיר' אחד, ולכן באופן שחשב להקטיר כזית מהקומץ או את כל הקומץ מחוץ למקום ההקטרה, או באופן שחשב להקטיר כזית מהלבונה או את כל הלבונה מחוץ למקום ההקטרה, המחשבה לא מועילה, ורק באופן שחשב להקטיר את כל הקומץ ואת כל הלבונה מחוץ למקום ההקטרה פסולה והאוכל משיירי המנחה אינו חייב כרת.

• מנחה שיש בה שני פסולים (כגון שחשב מחשבת חוץ לזמנו וחוץ למקומו):

○ לת"ק - האוכל משיירי המנחה אינו חייב כרת.

○ לרבי יהודה:

▪ באופן שהמחשבה של חוץ למקומו קדמה למחשבה של חוץ לזמנו - האוכל משיירי המנחה אינו חייב כרת.

▪ באופן שהמחשבה של חוץ לזמנו קדמה למחשבה של חוץ למקומו - האוכל משיירי המנחה חייב כרת^ל.

• דין מחשבה לאכול דבר שעומד להקטרה, או להקטיר דבר שעומד לאכילה - לת"ק המנחה כשר, לרבי אליעזר המנחה פסולה.

• דין מחשבה לאכול שיירים שעומדים לאכילה והם אסורים באכילה כיון שנחסרו בין הקמיצה להקטרה - לת"ק המנחה כשרה, לרבי אליעזר המנחה פסולה^ל.

• דין מחשבה על פחות מכזית:

○ באופן שחשב לאכול או להקטיר פחות מכזית חוץ לזמנו - המנחה כשרה.

○ באופן שחשב לאכול או להקטיר פחות מכזית חוץ למקומו - המנחה כשרה^ל.

----- ❦ הערות ❦ -----

לה הגמ' מוסיפה שדברי רבי אליעזר נאמרו רק במנחה שיש בה קומץ ולבונה אבל במנחת חוטא שאין בה לבונה והקומץ לבדו מתיר המחשבה מועילה באופן שחשב להקטיר את כל הקומץ לאחר זמן ההקטרה, ורש"י מוסיף שרבי אליעזר מודה בלבונה של לחם הפנים שאין בה קומץ שהמחשבה מועילה באופן שחשב להקטיר את כל הלבונה לאחר זמן ההקטרה.

לו רש"י מבאר שהמקור של דין מחשבת חוץ למקומו נלמד מהפסוק בפרשת קדושים 'ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה' שבאופן שהכהן חשב בשעת הקרבה לאכול את הקרבן לאחר זמנו הקרבן פסול, ופסוק זה אינו נצרך לעיקר הדין של חוץ לזמנו כיון שעיקר הדין נלמד מהפסוק בפרשת צו 'ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמי ביום השלישי לא ירצה המקריב אתו לא יחשב לו פגול יהיה והנפש האכלת ממנו עונה תשא' (וכפי שהובא לעיל הערה לד), ולכן דורשים מפסוק זה פסול חוץ למקומו.

לז רש"י מבאר שלענין בהמה לומדים מהפסוק 'לא ירצה' שהחוב כרת במחשבת חוץ לזמנו נאמר רק באופן שקרב המתיר כמצוותו ולא באופן שהיה בהמה פסול נוסף כגון מחשבת חוץ למקומו, וכן לענין מנחה החיוב כרת נאמר רק באופן שקרב המתיר כמצוותו ולא באופן שהיה במנחה פסול נוסף כגון מחשבת חוץ למקומו, או במנחת חוטא ומנחת קנאות מחשבת שלא לשמה, אמנם רבי יהודה סובר שבאופן שהמחשבה של חוץ לזמנו קדמה חל חיוב כרת על הקרבן והמחשבה של חוץ לזמנו לאחר מכן לא מפקיעה דין פיגול, אבל באופן שהמחשבה של חוץ למקומו קדמה רבי יהודה מודה שאין חיוב כרת.

בדברי המשנה מבואר שנחלקו ת"ק ורבי יהודה בין באופן שחשב מחשבה אחת בעבודה אחת ומחשבה שניה בעבודה שניה, ובין באופן שחשב את שתי המחשבות בעבודה אחת.

לח רש"י מבאר שבאופן שהשיירים נחסרו בין קמיצה להקטרה לדעת הסוברים שמקטירים את הקומץ והשיירים נחשבים השריים כדבר שאינו עומד לאכילה ולכן באופן שהקטירו את הקומץ על מנת לאכול את השריים חוץ לזמנו או חוץ למקומו לת"ק המנחה כשרה ולרבי אליעזר המנחה פסולה, וכן רש"י מבאר שכיון שהשיירים נחשבים כדבר שאינו עומד לאכילה באופן שהקטירו את הקומץ בסתמא יש מעילה בשיירים והקמיצה אינה מפקיעה את המעילה.

הגמ' מביאה שנחלקו התנאים האם יש מעילה בקדשי קדשים באופן שבשר הקרבן יצא לחוץ ולאחר מכן זרקו את הדם, לרבי אליעזר יש מעילה, ולרבי עקיבא אין מעילה, והגמ' מבארת שמחלוקת זו נאמרה רק באופן שהפסול אינו מחמת הקרבן אלא מחמת 'דבר אחר' שהוא יציאה מחוץ לעזרה, אבל בשיירים שחסרו בין קמיצה להקטרה שהפסול מחמת הקרבן נחשבים השריים כדבר שאינו עומד לאכילה.

לט רש"י מוסיף שלפי דעת רבי שמעון [שהובא לעיל עמוד 6] שלבונה שחסרה ונשאר קורט אחד כשרה באופן שחשב להקטיר קומץ זה חוץ לזמנו או חוץ למקומו המחשבה מועילה.

- באופן שחשב לאכול חצי זית חוץ לזמנו ולאחר מכן חזר וחשב לאכול חצי זית אחר חוץ לזמנו - המנחה פסולה, והאוכל משיירי המנחה חייב כרת.
- באופן שחשב לאכול חצי זית חוץ למקומו ולאחר מכן חזר וחשב לאכול חצי זית אחר חוץ למקומו - המנחה פסולה והאוכל משיירי המנחה אינו חייב כרת.
- באופן שחשב לאכול חצי זית חוץ לזמנו, ולאכול חצי זית חוץ למקומו - המנחה פסולה והאוכל משיירי המנחה אינו חייב כרת.
- באופן שחשב לאכול חצי זית חוץ למקומו ולאכול חצי זית חוץ לזמנו - המנחה פסולה והאוכל משיירי המנחה אינו חייב כרת.
- באופן שחשב לאכול חצי זית ולהקטיר חצי זית - המנחה כשרה²³.

----- ❧ הערות ❧ -----

מ בדברי הגמ' מבואר שלדעת ת"ק דינים אלו נאמרו באופן שחשב לאכול דבר שדרכו לאכול ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר, ולדעת רבי אליעזר דינים אלו נאמרו גם באופן שחשב לאכול דבר שאין דרכו לאכול ולהקטיר דבר שאין דרכו להקטיר.